

GRUPUL. NORMELE DE GRUP

Autor: Andrei DARANUȚA
Conducător științific: I. univ. V. BUZU

Universitatea Tehnică a Moldovei

Abstract: *Formarea unui grup nu reprezintă în sine o simplă sumare a unor indivizi, ea implică cunoașterea unor reguli, legi morale, a unor norme impuse în cadrul existenței acestuia, ce se respectă cu „sfântă” strictețe de către toți membrii grupului dat. Aceste reguli nu sunt o impunere a părerii cuiva, ci este un angajament pe care și-l i-a fiecare pentru a activa în grupul dat, pentru a face posibilă împlinirea scopului pus la întemeierea acestuia. Ca obiect de studiu mi-au servit tocmai normele de grup, fără de care nu este posibilă activitatea grupului, sau cel puțin este îngreuiată. Respectând normele unui grup, putem spune totodată că respectăm pe cei ce ne înconjoară, le respectăm drepturile, ceea ce este foarte necesar pentru a crea o ambianță plăcută în comunicare și în activitate.*

Cuvinte cheie: *grup, individ, comunicare, normă, activitate.*

Grupul este o colecție de mai multe persoane care se afla în relație “față în față”, relații de interacțiune și dependență reciprocă, mediate de implicarea într-o activitate comună; aceste raporturi putând fi subsumate conceptelor de status și rol. Adicional, grupul dezvoltă în timp norme și valori care reglează comportarea comună. Liantul grupului îl reprezintă interrelațiile și țelul comun. Fiecare individ aparține unei vârste, sex, religii, categorii sociale, familiei, grup de prieteni etc., care sunt însușite sub forma unor structuri cognitive-afective, ce intră în componenta imaginii de sine și determină, mediază comportamentul.

Parametrii grupului cuprind, printre altele, mărimea grupului - din acest punct de vedere grupul poate fi mic (pană la 10 persoane), mediu (zeci de persoane) și mare (mii/zeci de mii de persoane).

O altă componentă a parametrilor grupului este compoziția grupului (data de totalitatea elementelor ce formează un colectiv și de modul lor de repartizare în funcție de anumite trăsături). Acest parametru se referă la vârsta, sex, status social, grad de instrucție, interese, atitudini.

Alți parametri ai grupului sunt: sarcina (activitatea grupului și ambianța sau ceea ce determină relații, dependente reciproce, schimburi de informații și activitatea între membri), procesele de interacțiune (comunicarea, relațiile ierarhice, relații preferențiale), structura grupului (rețea de relații între membri, în diferențierea lor în funcție de status-rol), gradul de coeziune (rezultanta globală a relațiilor interne și al succesului comun), eficiența grupului (performanța în cadrul sarcinii).

Cu alte cuvinte grupul este cadrul firesc de viață și de activitate a omului, colectivul care îndeplinește o funcție securizată, un suport în situații de stres, de probleme etc. Auxiliar, grupul îndeplinește și o funcție formativă - este “creuzetul” în care se formează personalitatea. În definitiv, societatea influențează individul în primul rând prin grupul care-l înglobează.

Tipologiile grupurilor cuprind: grupul primar (relațiile sunt directe); grupul secundar (relațiile sunt indirecte); grupul restrâns (format din mai puțin de 12 persoane); grupul de apartenență (grupul primar căruia îi aparține un individ în prezent-familia etc.); grupul de referință (grupul de unde individul și împrumută valorile și care întruchipează aspirațiile sale).

Un fapt interesant îl constituie acela că până în perioada preadolescenței grupul de referință îl constituie familia, care propune modele de conduită, clișee de apreciere și reacție, opinii, cunoștințe despre natură și societate (familia fiind astfel prima matrice socio-culturală), în perioada

preadolescenței (și după) grupul de referință îl constituie grupul de aceeași vârstă (Peer-group). Se întâmplă ca grupul de apartenență și cel de referință să nu coincidă, individul fiind ancorat axiologic într-un alt colectiv. Distincția grup de apartenență - grup de referință releva corelarea continuă între realitate-aspirație, prezent-viitor.

Norma desemnează „standarde ale comportamentului membrilor unui grup, care se așteaptă să fie urmate și care sunt întreținute de sancțiuni pozitive și negative sau reguli pentru comportamente acceptate și așteptate. Normele descriu comportamentul potrivit. Alți autori descriu normele drept „reguli și pattern-ul ale comportamentului care sunt acceptate și așteptate de către membrii unui grup”. Sau mai simplu, așa cum tratează fenomenul Dominique Oberle și Jean-Leon Beauvais, „atunci când o opinie comună se stabilizează și începe să definească ceea ce este dezirabil, ea devine o normă a grupului căpătând valoare de cuasiprescripție”. În analiza varietății de norme putem deci remarca doi factori care au o influență majoră: pattern-ul (modelul, structura) și intensitatea.

Primul se referă la comportamentele care sunt acceptabile și inacceptabile, iar intensitatea privește extinderea la care comportamentele sunt aprobate și la care sunt dezaprobat; cei doi factori sunt încorporați în Modelul întoarcerii Potențiale. Spre exemplu, grupul poate considera acceptabil un lucru, chiar dacă îl dezaproba cu totul; există și un caz opus, bineînțeles, în care grupul poate aproba la maxim un lucru, pe care îl considera însă inacceptabil.

Apariția normelor de grup și a conformării la acestea reprezintă unul dintre cele mai previzibile efecte ale constituirii și existenței unui grup. A fi membru în cadrul unui grup include nu numai figurarea pe vre-o listă oarecare a grupului, ci și implicarea activă în cadrul acestuia pentru a-i spori eficacitatea, a mări productivitatea muncii care se depune, în funcție de rolul pe care se exercită în cadrul său. A respecta unele norme de grup implică conformarea individului în cadrul acestuia, respectarea unor principii în mediul care se propagă influența grupului, respectarea unor conduite, a unor modele de comportament în diverse situații, în diferite sfere de activitate. Conformarea în cadrul grupului nu este altceva decât schimbarea comportamentului indivizilor influențată de normele care au fost impuse.

Rezultă că normele de grup definesc modele comportamentale pe care grupul le consideră acceptabile și cărora membrii grupului trebuie să li se conformeze. Conformarea la normele de grup este definită ca fiind orice schimbare a ideilor sau a comportamentului individual, consecință a adaptării la normele grupului, ca urmare a unei presiuni imaginare sau reale. Ea poate fi: normativă sau "de suprafață", atunci când comportamentul individual, în cadrul grupului, conform normelor acestuia, este o alterare, o schimbare a comportamentului firesc care are loc doar în grup, și prin acceptare personală, intimă, atunci când norma de grup devine un comportament "permanent" al individului, care aderă fără rezerve la aceasta.

Se știe faptul că grupurile nu stabilesc norme pentru toate situațiile sau comportamentele care se manifestă în cadrul lor, ci doar pentru acelea care au un nivel de importanță foarte mare pentru grup.

Se pune astfel întrebarea care este mecanismul prin care grupul transformă unele comportamente în norme cu caracter general? Pârghiile care se pun în mișcare sunt determinate de acele atitudini împărtășite de toți sau cel puțin majoritatea membrilor grupului. Dezvoltarea acestora are loc treptat, pe un traseu progresiv, pe măsura ce membrii grupului asimilează acele comportamente care sunt necesare bunei funcționări a grupului și care asigură, de asemenea, și eficiența muncii întreprinse. Sursele principale care generează apariția normelor pot fi sintetizate în: declarațiile explicite ale unui membru marcant al grupului (cum ar fi, spre exemplu, liderul acestuia, care impune ca regula un anumit comportament); modelul primului comportament (de regula primul comportament care se conturează într-un grup poate deține premisele transformării sale în regulă); evenimentele marcante din istoria grupului (ceea ce s-a întâmplat în grup poate deveni un exemplu care să contureze normele viitoare); moștenirile comportamentale (foarte mulți dintre cei care formează un grup aduc cu ei "zestrea" comportamentală cu care au plecat din alte grupuri din care au făcut parte).

O alta întrebare este de ce apar normele? Rolurile pe care le au normele în cadrul unui grup sunt de necontestat. În primul rând, ele asigură comportamentelor acea regularitate și predictibilitate care le transformă în reguli pentru toți membrii grupului. O astfel de "intervenție" asupra comportamentului creează un fel de securitate psihologică necesară individului pentru desfășurarea activităților cu cât mai puține întreruperi. Normele ajută la clarificarea tuturor așteptărilor care se asociază cu apartenența individului la grup, ajutând astfel membrii grupului să-și structureze propriul comportament și de asemenea, să "prevadă" comportamentul celorlalți.

O mare parte a normelor funcționale dintr-un grup reglementează conduita membrilor săi pe un fond informal, iar influența normativă este de cele mai multe ori neconștientizată de angajați, aceștia "observându-le" numai atunci când sunt expuși conflictului sau atunci când și schimbă locul de muncă.

Tipuri de norme clasice:

- Norme de loialitate. Se formează în special în acele organizații care pretind un grad mare de conformare și de loialitate de la membrii lor;
- Norme privind ținuta. Acestea se referă la un anumit tip de vestimentație cu care angajații trebuie să se îmbrace în unele organizații. Cu toate acestea, normele privind ținuta pot deveni active chiar și în acele organizații în care ele nu au fost proclamate ca reguli de ordine interioară, însă angajații devin preocupați foarte mult de ceea ce îmbracă la serviciu.
- Norme de performanță. Astfel de norme sunt active în cadrul grupului de lucru care formulează o serie de indicii puternice asupra a ceea ce este un "nivel potrivit de performanță".
- Norme care vizează acordarea recompenselor. Unele grupuri transformă modul de acordare a recompenselor în norme. Există cel puțin patru astfel de norme: echitatea, egalitatea, reciprocitatea și responsabilitatea socială.

De fiecare dată când cineva intră pentru prima oară într-un grup (de exemplu, vine în prima zi la serviciu) caută acele indicii elocvente necesare pentru o comportare potrivită în acel grup. Astfel, s-a ajuns la concluzia că oamenii au o reală nevoie de structurare și predictibilitate în mediul social, în special în grupul din care fac parte. Iar normele care cresc predictibilitatea comportamentelor membrilor grupului sunt instituite și promovate cu tenacitate.

Nu întotdeauna se reușește să se creeze o situație plăcută în grup. Se întâmplă câteodată că se poate ajunge la conflicte care ar căuta să surpe normele puse în interiorul grupului. Această tendință este condiționată de factori interni, cât și de factori externi. Se observă că cel mai des influențează factorii interni, ce-i drept că cei externi, precum invidia altui grup tind să distrugă în proporții mai mari, dar unitatea grupului nu-i poate permite să răzbată atât de ușor în mijlocul său. Un pericol cu mult mai mare decât cel anterior este autodezbinarea grupului, care poate fi reprezentată ca o cangrenă ce roade în coloana vertebrală. Acest proces de stagnare poate apărea în cazul când sunt mai mulți pretendenți de a ocupa un loc de frunte, iar scopul lor nu este de a căuta împlinirea scopului propus, ci dorința de a conduce pe alții biruie dorința de a te conduce pe sine însuși. Pentru a implementa în cadrul grupului scopurile propuse este nevoie întâi, de multă răbdare, dorință de a înțelege pe alții, relații bilaterale bune.

În cadrul grupului, de asemenea este necesar ca liderul să țină cont de părerile celorlalți, nu neapărat să procedeze așa cum pretinde cineva că așa e corect întrerupând pe alții într-un mod nepolitic. De la lider se cere însă să aibă un simț practic, ca să poată reduce la tăcere individul aducându-i aminte de normele ce se respectă în grup. Ascultând individul până la capăt nu întotdeauna este înțelept, dar când cineva mai retras dorește să se exprime și se sfidează, este important de a face acest lucru pentru a crea în grup o atmosferă plăcută, unde fiecare membru are încredere în lider. Câteodată avem situații neplăcute când cineva pur și simplu pâlăvrăgește, sau nu dorește să fie serios în lucruri importante. În situația creată este foarte înțelept ca aceasta să se facă ca o simplă observație pe tonul unui prieten, și dacă e cazul că cunoaștem personal individul să căutăm să aplicăm un limbaj cunoscut numai de lider și individ care l-ar putea reduce la tăcere, dar

nicidecum să-l facă să rămână enervat pe grup, ci să-l facă să înțeleagă că sunt norme în grup care cer respectarea de către toți membrii acestuia.

Bibliografie

1. Mișu, Achim, *Introducere în sociologie*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1992
2. Neculau, Adrian (coord.), *Psihologie socială*, Editura Polirom, Iași, 1996
3. Radu, Ioan (coord.), *Psihologie socială*, Editura Exe, Cluj-Napoca, 1994
4. Rotariu, Traian; Ilut, Petre, *Sociologie*, Editura Mesagerul, Cluj-Napoca, 1996
5. Rudica, Tiberiu, *Maturizarea personalității*, Editura Junimea, Iași, 1990
6. Bogdan-Turcicov, Ana; Chelcea, Septimiu; Golu, Pantelimon; Mamali, Catalin; Panzaru, Petru, *Dictionar de psihologie socială*, Editura Stintifica și Enciclopedica, București, 1981
7. Curseu, Petru, *Psihologie socială (curs)*, U.B.B, Fac. de Psihologie și Științele Educației, Cluj-Napoca, 2003
8. Cosmovici, Andrei; Iacob, Luminița, *Psihologie Școlară*, Editura Polirom, Iași, 1998